

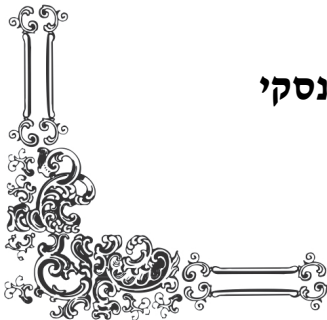

ומקרב בימין

(רות רבה ב, טז)

עיונים בשאלות שמתעוררות
אצל אלה
שעוסקים בקירוב רחוקים

חלק ב'

מאת
חיים אברהם זקוטיןסקי

תוכן הענינים

21..... הקדמה

עניני תפלה

סימן א' בענין בעל תשובה שלא אמר קדיש על אביו בשנה הראשונה אם יאמר אחר כך..... א

ובו יבואר: שיטת האר"י ז"ל בסוד ענין אמירת קדיש - משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש - דברי הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל - דברי הרב יעקב הלל שליט"א

סימן ב' בענין תפילה בשביל אחר שיחזור בתשובה..... ו

ובו יבואר: קושיות המהרש"א - שיטת החזון איש

סימן ג' בענין בעל תשובה ספרדי שחזר בתשובה אצל חב"ד, איך עליו לנהוג לענין מנהגים ותפלה..... י

ובו יבואר: שיטת הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל - שיטת הגאון רבי שלמה זלמן אורבך זצ"ל - שיטת הגאון רבי חיים פינחס שיינברג זצ"ל - אין לשנות הנוסח שלו - נוסח עדות מזרח ודעת האר"י ז"ל - דעת המחמירים אף בזה - מתוך מה שלבו חפץ

סימן ד' בדבר טלפון, רדיו ומיקרופון לכל דבר שבקדושה (ונחלק לשני חלקים):..... כג

חלק ראשון - השומע קדיש וברכות ע"י מכשירים כאלו אם יש לענות אמן אחריהם

ובו יבואר: חילוק בין נד"ד לברכה מעל טייפ - דיעות הפוסקים שיש לענות אמן בכל ענין

חלק שני - ואם יכול לצאת ידי חובתו (כמו למגילה והבדלה) ע"י מכשירים כאלו

ובו יבואר: הבנת פוסקי דורנו בפעולת מכשיר הטלפון וכדומה - צד להתיר בקריאת המגילה והבדלה לפי האגרות משה והציץ אליעזר - העומד סמוך לשליח צבור שקורא המגילה במיקרופון - מכונת שמיעה (Hearing Aid)

סימן ה' ברכת שהחיינו על קיום מצוה בפעם הראשונה.....לד

ובו יבואר: שיטות הראשונים בזה - שיטות הסוברים לברך - שיטות הסוברים שלא לברך - דעת הפרי תואר

סימן ו' בענין אם מותר לנגן קטעי תפלה ובקשות בניגוני נכרים.....מא

ובו יבואר: מקור הדברים - שלא בשעת תפלה - דעת המגן אברהם - ניגון נכרי - שירי גוים שנשתכחו

סימן ז' תפילה במקום שתלו שם צורת שתי וערב.....מז

ובו יבואר: דברי התרומת הדשן

עניני תורה

סימן ח' בענין אם מותר לכבד את מי שאינו דתי למלאות אות

בהכנסת ספר תורה.....מט

ובו יבואר: אם יש לחילונים דזמננו חלות שם מחלל ש"ק בפרהסיא - תינוק שנשבה - אי מילוי אות נחשב ככתיבה

סימן ט' בענין אם מותר להזכיר שמות השם הנזכרים בתלמוד

ובמדרשים.....נט

ובו יבואר: דעת המתירים - חצי פסוק - סברא לחלק בין פסוקים וברכות - דעת האוסרים

סימן י' בענין לימוד תורה לתלמיד שאינו הגון ואם יש לחוש לזה

למעשה בזמננו.....סה

ובו יבואר: מקורות לדין זה - שיטת המאירי - דברי הערוך השלחן - שיטת השלחן ערוך הרב

סימן י"א בענין לימוד תורה שבעל פה ושבת לבני נשים.....סט

ובו יבואר: כאילו מלמדה תפלות - תורה שבכתב - פשטות תורה שבכתב - מפרשי תנ"ך - לא כדורות הראשונים דורות האחרונים - דינים השייכים לאשה - ביאור "חייב" זה - תורה שבעל פה - אגדות חז"ל - מוסר - שיטת הגאון רבי יוסף דוב הלוי סלוביצי"ק זצ"ל

סימן י"ב בענין שותפות יששכר וזבולון.....פד

ובו יבואר: מקור הדברים - מחלוקת הראשונים בביאור השותפות של יששכר וזבולון - שיטת רבינו ירוחם (ע"פ האגרות משה) - שיטת רב האי גאון - שיטת רבינו ירוחם (ע"פ הגרש"ק זצ"ל) - אם חולקים השכר ממש

עניני פדיון הבן

סימן י"ג בענין פדיון הבן אצל איש שאינו יודע אם הוא כהן, לוי או ישראל.....

צד.....
 ובו יבואר: פדיון הבן נחשב דבר שבממון - סתירה מגמרא בכורות - שיטת הצמח צדק (הראשון) - דברי הקונטרס הספיקות - שיטת ההפלאה בדין אין הולכין בממון אחר הרוב - דעת החולקים על ההפלאה - אם האב יפדה את בנו הגדול או אם הבן יפדה את עצמו

סימן י"ד בתולה שזינתה וילדה בן זכר ומת ואח"כ נישאה וילדה בן זכר והבעל רוצה לפדותו והוא אינו פטר רחם אם מחוייבת להודיעו.....

קה.....
 ובו יבואר: אם ברכה שאינה צריכה הוי איסור דרבנן או דאורייתא - איסורים וכבוד הבריות - דין לובש שעטנז בשוגג

עניני שמות

סימן ט"ו האם מותר לקרות בנו ע"ש אביו הנפטר שלא שמר תורה ומצוות.....

קי.....
 ובו יבואר: חשיבות של שמות האדם - קריאת בנו אחר אביו הוי קיום כיבוד אב ואם - ושם רשעים ירקב - שמא עשה תשובה קודם מיתה - כשהנפטר היה בעל מדות טובות - צירוף עוד שם לברכה - בשעת קריאת השם יכוון על צדיק באותו שם

סימן ט"ז בענין נתינת שם נכרי (Secular Names) לבן ישראל.....
 ובו יבואר: דעת האוסרים - תרגום של לשון הקודש - מדינא מותר

ענין ארץ ישראל

סימן י"ז עליה לארץ ישראל בניגוד לרצון ההורים.....

קה.....
 ובו יבואר: מצוות יישוב ארץ ישראל - דעת הרמב"ן דמצותה מן התורה - דעת הרמב"ם - דעת רבינו חיים כהן - דעות הפוסקים בנדון דידן שיש לעשות עליה - דעות הפוסקים בנדון דידן שיש לשמוע להורים - מצוות יישוב ארץ ישראל הוי מצוה קיומית

עניני שבת ויו"ט

סימן י"ח בענין אם מותר לעשות ריקודים בשבת.....

קלו.....
 ובו יבואר: שיטת התוספות - צד להחמיר אף להרמ"א - דעת הערוך

השלחן – דעת המנחת אלעזר

- סימן י"ט בענין הזמנת מחללי שבת לסעודת יום טוב**.....**קמב**
 ובו יבואר: בישול לצורך עכו"ם – להזמינו לסעודת יום טוב – מחלל שבת
 בפרהסיא נידון כגוי מן התורה או מדרבנן – לבשל בשבילו בקדרה אחרת
- סימן כ' אם מותר לנסוע במוצאי שבת קודש עם נהג שברור שלא**
הבדיל כלל.....**קמט**
 ובו יבואר: לפני עור לא תתן מכשול – לומר "שבוע טוב" – שיטת הציץ
 אליעזר – דברי הגרי"ז על הרמב"ם

ענין צדקה

- סימן כ"א בענין קבלת צדקה מעכו"ם וממומר לחלל שבת**
בפרהסיא.....**קס**
 ובו יבואר: אין מקבלין צדקה מגוי – אם יש איסור בצינעה – חילוק בין
 קבלת צדקה משר ומלך ובין קבלה מעכו"ם יחידי – קבלת צדקה מנוצרים
 – קבלת צדקה מארגון או ממדינה – תמיכה מן השלטון (welfare) –
 קבלת מתנה מנכרי – קבלת מתנה וצדקה ממומר – רשימת שמות של
 מומרים

עניני נשואין

- סימן כ"ב בענין נוסח הכתובה של אנשים ונשים עם בעיות**
מיוחדות.....**קעא**
 ובו יבואר: כתיבת הכתובה באופן שהכלה אינה בתולה – כתיבת שמות
 ההורים של חתן וכלה מאומצים – איש או אשה שאביהם גוי ואמם
 ישראלית – כתובת גרים וגיורות
- סימן כ"ג השתתפות בחתונה באולם הנמצא ב"בית כנסת"**
רפורמי וקונסרבטיבי וכן לענין השתתפות בחתונה בין יהודי
לעכו"ם.....**קעו**
 ובו יבואר: כניסה לבית כנסת רפורמי וקונסרבטיבי – חתונה בין ישראל
 לעכו"ם
- סימן כ"ד בענין נישואין עם משפחות שלא שמרו טהרת משפחה ... קפ**
 ובו יבואר: מקור הדברים – בעלי מדות טובות – האם הפגם הוא להמשך
 לדורות – דעת הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל

סימן כ"ה בענין אם מותר לכהן לישא אשה שאביה גוי ואמה ישראלית.....
 קפו.....
 ובו יבואר: מחלוקת הראשונים בבת נכרי לכהן - אם נשאת לא תצא - מה נחשב בדיעבד - קבלת זרע מבנק זרע

עניני עבודה זרה

סימן כ"ו בענין כניסה לכנסיה (Church) וכל המסתעף.....
 קצב.....
 ובו יבואר: להתרחק מדרך עבודת כוכבים ד' אמות - איסור כניסה לבית עבודה זרה - כניסה במקום פקוח נפש - כניסה כדי למנוע הפסד ממון - כניסה במקום איבה - כניסה בשביל הבחירות (Voting) - משחקי ילדים באולם השייך לתיפלה דעכו"ם - הליכה בחצר עבודת כוכבים - דעת הסוברים שישמעאלים הם עובדי עבודה זרה - דעת הסוברים שישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה

סימן כ"ז בענין האיסור של כישוף ומזלות.....
 רו.....
 ובו יבואר: תמים תהיה עם ה' אלקיך - הבטחה ולא ציווי - פעולות הכישוף וכדו' אם יש להם מציאות אמיתית - קוסם קסמים - טעם האיסור - איזהו קוסם - גורל החול (Geomancy) - לשאול קוסמים במקום סכנה - לדעת העתידות עפ"י חכמת היד והפרצוף - מעונן - גדר האיסור - אחיזת עינים - אחיזת עינים לדעת הרמב"ם - אחיזת עינים לשיטת הרדב"ז - אם מותר להזמין "קוסם" (magician) למסיבת חתן וכלה או ביום הפורים - להזמין קוסם גוי - טעם להקל להזמין קוסם וביאור שיטת הרמב"ם - חכמת האיציטגנינות (Astrology) - לדעת הטבעים - מנחש - ניוחש וסימן - סימנא מילתא - ניוחש כאשר לא אומר במפורש שכוונתו לניחוש - גורל הגר"א - השימוש בגורל ע"י גדולי ליטא - פסוק לי פסוקך - בענין קמיעין

עניני הגר

סימן כ"ח דין הגר בברכת שלא עשני גוי.....
 רמח.....
 ובו יבואר: שעשני גר - לא יברך כלום - שלא עשני גוי

סימן כ"ט גר שנתגייר האם כליו טעונים טבילה.....
 רנא.....
 ובו יבואר: דעת הסוברים שיש חיוב טבילה - דעות הפוסקים שאין חיוב טבילה כלל

עניני אוכלים

סימן ל' בענין ברכות על מאכלים שאינם כשרים..... רנד

ובו יבואר: פסק השלחן ערוך

סימן ל"א בענין אם מותר לאכול אצל קרוב שאינו שומר דיני כשרות, ולהאמינו שהמאכלים כשרים..... רנה

ובו יבואר: שיטת האגרות משה

סימן ל"ב אם מותר לבעל תשובה לאכול אצל הוריו בכלים שלהם..... רנז

ובו יבואר: שיטת הרמ"א והש"ך - כלי חרס - כלי זכוכית - כלי זכוכית

בשאר איסורים

ענין צניעות

סימן ל"ג כמה שאלות בעניני יחוד..... רסג

ובו יבואר: מקור לאיסור יחוד ואי הוי איסור תורה - שיטת הרמב"ם -

איש אחר עם שתי נשים - טעם איסור יחוד - שיעור יחוד - יחוד

במעלית (elevator) - דעת המהרי"ל דיסקין וחצי שיעור ביחוד - יחוד

אח ואחותו - שיעור קביעות - שיטת הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל -

יחוד עם בן ובת מאומצים (Adopted) - האם לגר מותר להתייחד עם

קרובותיו שמגיותו

סימן א'

בענין בעל תשובה שלא אמר קדיש על אביו בשנה הראשונה אם יאמר אחר כך

נהגו בכל תפוצות ישראל שאחר מיתת האב או האם (והוא הדין על שאר קרובים) יאמרו הבנים קדיש בשנה הראשונה, ויש לשאול: במשפחה שלא היו שומרי תורה ומצוות, ולא אמרו קדיש בשעתם, האם צריכים או מותר להם לומר קדיש על אביהם משך שנים עשר חדש.

והנה לפום ריהטא נראה דשפיר יש לומר קדיש, דקדיש מועיל לנשמת המת, ומה צד יש לאסור בזה. ומצאתי בשו"ת וישב הים (ח"א ס' י"ח) שדן בזה הגאון רבי יעקב הלל שליט"א וביאר דהטעם להחמיר בזה הוא ע"פ הרמ"א (י"ד ס' שע"ו סוף סעיף ד') שכתב, וז"ל: "ונהגו שאין אומרים [אבלים] קדיש ותפלה רק אחד עשר חדשים, כדי שלא יעשו אביהם ואמם רשעים, כי משפט רשע [בגיהנם] שנים עשר חדש", עכ"ל. ולאור דברי הרמ"א י"ל דבנדון דידן שכבר עברו כמה שנים מהפטירה, אין מקום עוד שיאמרו הבנים על אביהם קדיש, הקדיש גופה אין לאומרו אפילו י"ב חודש שלמים, שלא להשוות האב לרשע, וא"כ כל שכן לאחר י"ב חודש דאיתא להאי קפידא שמשוהו רשע, ע"ש.

ויותר מזה מצאתי בשו"ת דעת כהן (ס' רי"ז) שנשאל הגאון רא"י הכהן קוק זצ"ל באחד שבאה לו שמועה רחוקה מאמו ומסופק אם כבר עברו עשרה חדשים או י"ב חודש, כמה זמן יאמר קדיש. ופסק דאין לו לומר קדיש כיון שיש ספק אולי כבר עברו י"ב חודש, וביאר דאף אם תאמר דיש להחמיר דלא עברו י"ב חודש, הוי קולא דאתי לידי חומרא, דמה שפוסקים לומר קדיש אחר י"א חודש הוא משום כבוד, שלא להשוות אביהם רשע, וא"כ ה"ה כאן דאין לומר דבזיון האב הוי איסור דאורייתא ע"ש.

שיטת האר"י ז"ל בסוד ענין אמירת קדיש

אכן מאידך גיסא האריך הגאון רבי יעקב הלל שליט"א לצדד דיש לומר קדיש בנדון דידן והסתמך על שיטת האר"י ז"ל, וכדי להבין את דבריו יש להקדים כמה הקדמות:

לדעת האר"י ז"ל תועלת הקדיש הוא לא רק להציל את האב מעונשי גיהנם, אלא גם להעלותו לגן עדן, ועוד עליות ממדרגה למדרגה. וכמ"ש בשמו תלמידו הרב חיים וויטאל זצ"ל, וז"ל (שער הכוונות דרוש הקדיש): "נלע"ד [חיים] ששמעתי ממורי ז"ל שטוב לומר קדיש הזה על מיתת אביו ואמו כל השנה כולה, אפילו בשבתות ובימים טובים. לפי שאין הטעם כפי מה שחושבים המון העם שמועיל להציל נפש המת מדינה של גיהנם לבד, כי הנה עוד יש תועלת אחרת [באמירת קדיש], והוא להכניסו לגן עדן, והעלותו ממדרגה למדרגה. וכפי זה גם בשבתות וימים טובים יש לאומר, ע"ש. הרי מבואר מדבריו שהקדיש מועיל לעולם לנשמת האב, כי גם לאחר שיצא מדינה של גיהנם, עדיין צריך לאמירת קדיש כדי להעלותו ממדרגה למדרגה. ומש"ה סובר דיש לומר קדיש גם בשבתות וימים טובים, והיינו שהגם דחייבי גיהנם נייחין בשבת ויוצאים מגיהנם ועולים לגן עדן, וכמ"ש האר"י ז"ל בעצמו (שער המצוות פרשת ויחי בסופו), וא"כ אף דלכאורה אין מקום לאמירת הקדיש לדעת הסוברים שאינו אלא להצילו מדינה דגיהנם, דבלאו הכי האש שובתת בשבתות וימים טובים, והנשמות עולות לגן עדן, מ"מ עדיין יש תועלת בקדיש כדי להעלות את הנפטר ממדרגה למדרגה.

ועוד יש לדעת דמה שפסק הרמ"א דאין לבן להשלים י"ב חודש באמירת קדיש על האב ואם שלא להשוותם רשעים, אינו מילתא דפסיקא, ובאמת האר"י ז"ל חולק על זה להדיא, וכמ"ש בשער הכוונות (הנ"ל), וז"ל: "ונלע"ד ששמעתי ממורי ז"ל שטוב לומר הקדיש הזה על מיתת האב ואמו כל השנה וכו", ע"כ. הרי שסתם לומר קדיש על אב ואם כל השנה, ולא חשש לטעם הנ"ל. וכן הבין בפשיטות, בספר שלמי צבור (דף ק"צ בהג"ה), שהאר"י ז"ל חולק על הרמ"א בזה. הוא מביא את דברי האר"י ז"ל ומוסיף: "ומטעם זה יש ליתום לומר קדיש כל י"ב חודש ודלא כמ"ש מוהר"ם בסי' שע"ו שלא לאומר רק י"א חודש שלא להחזיק את אביו בחזקת רשע. וכן עיין בשו"ת ברכה (מאת החיד"א י"ד ס' שע"ו אות ח') שכתב דלפי האר"י ז"ל דהקדיש מועיל גם כן להעלות

נשמתו, נראה שיאמר קדיש כל י"ב חודש, אלא מפני ההמון יפחת שבוע אחרון ע"ש.

ולאחרונה הביא הרב יעקב הלל שליט"א מרבנו האר"י ז"ל יסוד גדול בביאור מה דאמרין ד"משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש", שמפרש זאת באופן אחר מכפי שמתבאר מדברי שאר האחרונים, שבפשטות ההבנה הוי שמיד לאחר פטירת האדם מתחילים ה"ב חדשים אשר בהם נידון בגיהנם, ואפילו הרשעים בגמר ה"ב חדש מהפטירה אינם נדונים עוד בגיהנם, וכן משמע מדברי הרע"ב בפירושו לעדיות (פרק ב' משנה י'). אכן סובר האר"י ז"ל דבאמת יש רשעים שאין נכנסים לגיהנם מיד אלא נפשם הולכת מדחי אל דחי בגלגולים משונים עד שימרקו עוונותיהם קצת, ויוכלו אח"כ ליכנס לגיהנם י"ב חדש להתכפר לגמרי. וביאר רבי חיים וויטאל זצ"ל (שער הגלגולים הקדמה כ"ב) דלפעמים ילכו בגלגולים ההם עשרים שנה, או מאה, או אלף, והכל תלוי כפי ערך העוונות שעשו בתחילה בעולם הזה, יעו"ש בדברים שהם למעלה מעלה מהשגותינו.

וכן מבואר בספר נשמת חיים (מאמר רביעי פרק י"ט), וז"ל: "הגירוש אשר החטאים נגרשים מנגד עיני ה', הוא על מדרגות שונות. הרשעים הגמורים והפושעים וכו' אינם הולכים מיד לגיהנם, כי הגיהנם הוא למרק העוונות, והכיבוס האחרון, אבל הולכים נעים ונדים בעולם בלי שום נחת רוח וכו' ואז הנפשות האלו נעשות מזיקים בעולם וכו'. ואחר כמה צרות פעמים מתגלגלות בדומם ובצומח, ופעמים נכנסות באיזה גוף אם בהמה אם איש לתור להם מנוחה ולא יכולו וכו'. כי אחרי הגלגולים וגלגולי דגלגולים בבעלי חיים הלוך ונסוע וכו', מדומם לצומח ומצומח לבעלי חיים, נכנסים בגיהנם, ושם נדונים זמן י"ב חדשים לצרף וללבן הכתמים, והאש הזה הוא הליבון האחרון להסיר כל מיני הזיהומות אשר עדיין נשארו. ואחר הכיבוס, עולין. ועליהם אמרו חז"ל משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש. כי איך יעלה על הדעת כי משפט כל הרשעים יהיה שוה כגדול וכקטון. רזה ושמן, אבל הכוונה היא שאחר שהגלגולים האלו מצטערים כל אחד ואחד כפי חטאו, אז דרך ליבון וכיבוס האחרון נדונים בגיהנם י"ב חדש, דייקא נמי דקתני משפט הרשעים בגיהנם י"ב חדש, אבל בזה העולם לא דברו. כי העונש ההוא הוא בלתי מוגבל, אם מעט ואם הרבה", עכ"ל.

ולאור דברים אלו באו פנים חדשות לכאן בהבנת הסוגיא, והוא כי אינו מוכרח כלל שתכף אחר מות האדם יכנס לגיהנם, ולאחר י"ב חדש (אפילו אם היה רשע) יעלה משם אל המנוחה וכו', ולצד זה אחר השנה אין צורך כלל בקדיש להעלות את הנשמה מהגיהנם. ומבואר מהאר"י ז"ל והנשמת חיים שאין הענין כך, ושיכול להיות שעשרות ומאות שנים אחרי הפטירה עדיין נפש האב הולכת מדחי אל דחי, וזקוק לתפילות ולזכות הקדיש. ועיין בספר וישב הים שפירש שהקציבו השנה ראשונה לאמירת קדיש, מכיון שאין אתנו יודע מתי יגיע זמנו של הנפטר להכנס לגיהנם, לכן תקנו זמן אחד שוה לכל, שיאמרו קדיש בשנה הראשונה משך י"ב חדש, תמורת י"ב חדש שבהם נידונים הרשעים בגיהנם, ויועיל הקדיש לכשיכנס לגיהנם.

ונחזור לנד"ד - וע"פ כל הנ"ל סובר הרב יעקב הלל שליט"א דבנדון דידן, כשהבנים חילונים ולא אמרו קדיש על האב בשנה הראשונה ועכשיו חזרו בתשובה, דיש להם לומר קדיש אפילו אחר כמה שנים משך י"ב חדש, לתקן מה שחסרו ממצות כבוד אב מעיקרא, ואין לחוש משום בזיון אביהם שמשוה אותם רשעים, דלפי דעת האר"י ז"ל אין לחוש בשביל זה. ומה עוד דלדעת האר"י ז"ל הקדיש מועיל לא רק להציל מגיהנם אלא גם להעלות לתוספת עליות, ומי יודע אולי האב צריך לזכות הקדיש להצילו מגיהנם אף דהוי אחר כמה שנים, וכמו שביארנו דיש רשעים שאין נכנסים לגיהנם אלא אחר עשרים או מאה שנים.

שיטות הפוסקים להלכה

דנו הפוסקים אודות משפחה שלא היו שומרי תורה ומצוות, ולא אמרו הבנים קדיש בשעתם לזכות אביהם הנפטר, האם צריכים או מותר להם לומר קדיש על אביהם משך שנים עשר חדש. וסובר הגאון רבי יעקב הלל שליט"א, דשפיר יש לומר קדיש משך י"ב חדש אפילו אחר כמה שנים, והסתמך בעיקר על שיטת האר"י ז"ל (שחלק על הרמ"א דאין לבן להשלים י"ב חודש באמירת קדיש על האב ואם שלא להשוותם רשעים, דזה אינו והאר"י ז"ל חולק על זה להדיא). וכ"כ השואל (הרב יצחק וואליך זצ"ל) בשו"ת שבות יעקב ח"ב ס' ל"ט, שנשאל בדומה לזה, לאחד שנודע אחר י"ב חדש על מיתת האב אם יאמר קדיש, ומסיק השואל דיש לומר קדיש, ועיקר טעמו בהוראה זו יסד ע"פ דברי חכמי האמת שאמרו דדין גיהנם אינו מיד לאחר הפטירה, וכדעת האר"י ז"ל הנ"ל. וכן בשו"ת שארית שמחה (ס' מ"ז)

הביא תשובה מאחיו ז"ל שיכולים לומר קדיש בשנה השנייה דאחר י"ב חדש לא שייך בזה משום בזיון האב ע"ש.

אכן כבר הבאנו מדברי הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל דאין לומר קדיש, שנשאל באחד שבאה לו שמועה רחוקה מאמו ומסופק אם כבר עברו עשרה חדשים או י"ב חודש, כמה זמן יאמר קדיש. ופסק דאין לו לומר קדיש כיון שיש ספק אולי כבר עברו י"ב חודש, ואין להשוות את אביו רשע, ובזיון האב הוי איסור דאורייתא ע"ש. וא"כ ה"ה בנדון דידן דאין לומר קדיש. וכדאי לציין למה שראיתי בשו"ת דודאי השדה (ס' מ"ב), שכ' אודות אמירת קדיש בחדש י"ב, וז"ל: "יוכל לעורר דין למעלה ח"ו על אביו לומר מסתמא כיון שאומר קדיש יום אחד יותר משאר אבלים הרי מחזיקו לרשע וכו'", ע"כ. וא"כ הרי אם יאמר קדיש לזכות נשמתו הרי אדרבה ח"ו אולי דבר זה יבזה את נשמת האב חלילה. וכן הוא דעת השו"ת שבות יעקב הנ"ל דבנדון דידן אין לומר קדיש. ולמעשה, צריך שאלת חכם.

סימן ב'

בענין תפילה בשביל אחר שיחזור בתשובה

הנה חלק מההשתדלות ב"קירוב רחוקים" היא תפילה בעד חבירו, וכדמצינו ברבי מאיר בגמרא ברכות (דף י'): "הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו ליה טובא הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו אמרה לי' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב יתמו חטאים מי כתיב חוטאים חטאים עוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם **אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה**".

וכמו כן מבואר בזוהר הקדוש וירא מדרש הנעלם, וז"ל: "אמר רבי מצוה לו לאדם להתפלל על הרשעים כדי שיחזרו למוטב ולא יכנסו לגיהנם דכתיב (תהלים ל"ט) ואני בחלותם לבושי שק וגומר. ואמר רבי אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם, שאלמלא סלקו קידשא בריך הוא לתרח מן העולם כשהיה עובד עבודה זרה לא בא אברהם אבינו לעולם. ושבטי ישראל לא היו והמלך דוד ומלך משיח והתורה לא ניתנה וכל אותם הצדיקים והחסידים והנביאים, לא היו בעולם". אכן אחר עיון מצאתי דיש שפקוקו בזה אם נוכל להתפלל בשביל אחר שיחזור בתשובה, וכמו שאבאר.

קושיות המרש"א

המהרש"א בחידושי אגדות שם הביא את המעשה של רבי מאיר, ותמה: "ויש לעיין בזה דודאי באדם המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה ניחא¹ דאע"ג דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הרי אמרו (מכות י') בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והרוצה לטהר מסייעין לו (יומא ל"ט:): וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה ה"ז בכלל הרוצה לטהר וכו' אבל

1. אך עיין בלוח ארש אות כ"ב שמשמע להחמיר אף בזה, אכן עיין במור וקציעה שכתב להתיר, וע"ע בסידור שערי תפילה מהג"ר זלמן הענה בענין פירוש המילים "וכף את יצרנו", ואכמ"ל.